

1 Dokazno breme

Pravila glede pridobivanja in izvajanja dokazov ter načinov dokazovanja v civilnem postopku ureja Zakon o pravdnem postopku (v nadaljevanju ZPP).

1.1 Kakšna so pravila o dokaznem bremenu?

Splošno pravilo je, da morajo stranke navesti vsa dejstva, na katera opirajo svoje zahteve in ugovore, in predlagati dokaze, s katerimi se ta dejstva dokazujejo (7. člen ZPP, 212. člen ZPP).

Tožnik mora dokazati dejstva, iz katerih izvira njegov zahtevek, toženec pa dejstva, na katere opira svoje ugovore. Materialno pravo nam pove, katera od strank je dolžna zatrjevati in dokazati določeno dejstvo. Posledice nedokazanosti nekega dejstva zadenejo tisto stranko, ki mora dejstvo glede na normo materialnega prava zatrjevati in tudi dokazati (7. in 215. člen ZPP).

1.2 Ali obstajajo pravila, ki določena dejstva izvemajo iz dokaznega bremena? V katerih primerih? Ali je mogoče predložiti dokaze, da bi dokazali neveljavnost posebne pravne domneve?

Predmet dokazovanja so dejstva, na katerih temeljijo zahtevki, in ugovori, pravila znanosti in stroke ter izkustvena pravila. Pravne norme se ne dokazujejo, saj zanje velja pravilo, da jih mora po uradni dolžnosti sodišče poznati (iura novit curia).

Ni treba dokazovati dejstev, ki jih je stranka pred sodiščem med postopkom priznala. Lahko pa sodišče odredi, naj se dokazujejo tudi priznana dejstva, če misli, da jih je stranka priznala z namenom, da bi razpolagala z zahtevkom, s katerim ne more razpolagati (3. odstavek 3. člena ZPP).

Dejstva, ki jih stranka ne zanika, ali jih zanika brez navajanja razlogov, se štejejo za priznana, razen če namen zanikanja teh dejstev izhaja iz siceršnjih navedb stranke. Stranka lahko učinek te domneve priznanja prepreči tudi z izjavo, da ne pozna dejstev, vendar le, če gre za dejstva, ki se ne nanašajo na ravnanje te stranke ali na njeno zaznavanje.

Priznanih in splošno znanih dejstev ni treba dokazovati (1. in 6. odstavek 214. člena ZPP).

Sodišče vzame dejstvo za priznano, ne da bi preverjalo njegovo resničnost (1. odstavek 214. člena ZPP), razen če meni, da ga je stranka priznala z namenom, da bi razpolagala z zahtevkom, s katerim ne more razpolagati (3. odstavek 3. člena ZPP).

Dejstev, ki se po zakonu domnevajo, ni treba dokazovati, vendar pa se lahko dokazuje, da ta dejstva ne obstajajo, če ni z zakonom drugače določeno (5. odstavek 214. člena ZPP).

1.3 Do kakšne mere mora biti sodišče prepričano o dejstvu, da na njem utemelji svojo sodbo?

Za meritorno odločanje o tožbenem zahtevku potrebujemo visoko stopnjo resničnosti (materialne resnice), in sicer prepričanje o pravno relevantnih dejstvih. Včasih zadostuje za izdajo odločbe tudi izkaz verjetnosti, in sicer za izdajo nekaterih vmesnih procesnih sklepov, ki ne pomenijo konca postopka in s katerimi sodišče odloča o vmesnih procesnih vprašanjih. Da sodnik uporabi določeno procesno pravilo, morajo biti pravno pomembna dejstva verjetno izkazana, ni pa potrebno, da bi bil sodnik o njihovem obstoju prepričan. ZPP ne opredeljuje tistih dejstev, ki jih je mogoče verjetno izkazati, da lahko pride določena norma v poštev.

2 Pridobivanje dokazov

2.1 Ali je za pridobivanje dokazov vedno potreben predlog stranke ali lahko sodnik v nekaterih primerih dokaze pridobi na lastno pobudo?

V skladu z uveljavljenim razpravnim načelom, predlagajo izvedbo dokazov predvsem stranke.

Sodišče lahko izvede dokaze tudi po uradni dolžnosti (2. odstavek 7. člena ZPP), če meni, da imajo stranke namen nedovoljeno razpolagati z zahtevki (3. odstavek 3. člena ZPP).

Sodišče po uradni dolžnosti izvaja dokaze v starševskih sporih, kjer lahko odloča tudi mimo zahtevka in četudi ta ni postavljen, prav tako pa lahko izvaja dokaze, četudi jih nobena od strank ni predlagala in če tako terja zahteva po varovanju otrokovih koristi (408. člen ZPP).

2.2 Kateri so nadaljnji koraki, če je predlogu stranke za pridobitev dokazov ugodeno?

O tem, kateri dokazi naj se izvedejo za ugotovitev odločilnih dejstev, odloča sodišče (2. odstavek 213. člena ZPP in 287. člen ZPP). O tem sprejme dokazni sklep, s katerim sprejme ali zavrne predloge strank ter eventualno tudi po uradni dolžnosti odredi izvedbo določenega dokaza.

Če je z dokaznim sklepom dokaznemu predlogu stranke ugodeno, temu sledi nadaljnja izvedba dokaza z izvajanjem in dejansko izvedbo. Sodišče na dokazni sklep ni vezano. Tekom postopka ga lahko spremeni in izvede dokaze, glede katerih je poprejšnji predlog zavrnilo, odredi pa lahko tudi izvedbo novih dokazov (4. odstavek 287. člena ZPP).

Dokazi se praviloma izvajajo na glavni obravnavi pred sodnikom, ki bo izdal končno odločbo (1. odstavek 217. člena ZPP). Iz tehtnih razlogov je mogoče izvesti dokaze po zaprosenem sodniku (1. odstavek 217. člena ZPP). V izjemnih primerih je mogoče izvesti dokaze tudi po zaključku glavne obravnave, ko senat sklene, da se končana glavna obravnava začne znova. To stori, če je potrebno, da se dopolni postopek ali razjasnijo posamezna pomembnejša vprašanja (292. člen ZPP).

2.3 V katerih primerih lahko sodišče zavrne predlog stranke za pridobitev dokazov?

ZPP izrecno vsebuje določbo le glede možnosti zavrnitve izvedbe dokazov, ki niso pomembni za odločbo (287. člen ZPP). To so tisti dokazi, ki ne služijo ugotavljanju pravno relevantnih dejstev. Nima pa ZPP izrecnih določb, glede možnosti zavrnitve nedopustnih dokazov ter tudi dokazov, katerih izvedba bi bila neekonomična, neizvedljiva.

Stranka mora najkasneje na prvem naroku za glavno obravnavo navesti vsa dejstva, ki so potrebna za utemeljitev njenih predlogov, ponuditi dokaze, ki so potrebni za ugotovitev njenih navedb, in se izjaviti o navedbah in ponujenih dokazih nasprotne stranke. Sodišče zato ne izvede tistih dokazov, katerih izvedbo stranka prepozno predlaga. S takšnim predlogom je stranka praviloma prekludirana (286. člen ZPP). Izjema velja le za primere, če stranka dokaže, da tega brez svoje krivde ni mogle navesti na prvem naroku ali če njihova dopustitev po presoji sodišča ne bi zavlekla spora (3. odstavek 286. člen ZPP). Glede nedopustnih dokazov in neizvedljivih dokazov pa je pomembno upoštevati določbo 3. stavka 3. člena ZPP, ki pravi, da sodišče ne prizna razpolaganja strank, ki nasprotujejo prisilnim predpisom ali ki nasprotuje moralnim pravilom

2.4 Katera dokazna sredstva obstajajo?

ZPP pozna sledeča dokazna sredstva: ogled, listine, zaslišanje prič, zaslišanje izvedencev in zaslišanje strank.

2.5 Kateri so načini pridobivanja dokazov od prič in ali se ti razlikujejo od načinov za pridobitev dokazov od izvedencev? Kakšna so pravila v zvezi s predložitvijo pisnih dokazov in izvedenskih poročil/mnenj?

Priče: Kdor je povabljen za pričo, mora priti na povabilo, in če ni z zakonom drugače določeno, mora tudi pričati (prvi odstavek 229.člena ZPP). Zaslišanje priče predlaga stranka, ki mora navesti, o čem naj priča izpove, ter njene podatke (236. člen ZPP). Priče se na narok povabijo s posebnim vabilom, v katerem jih je treba opozoriti na dolžnost pričanja in na posledice neopravičenega izostanka ter na pravico do povrnitve stroškov (237. člen ZPP). Priče se zaslišujejo na glavni obravnavi. Priče, ki se zaradi starosti, bolezni ali hudih telesnih hib ne morejo odzvati vabilu, pa se zaslišijo v njihovem stanovanju (2. odstavek 237. člena ZPP). Priče se zaslišijo vsaka zase in brez navzočnosti prič, ki bodo zaslišane kasneje (1. odstavek 238.člena ZPP). Pričo sodišče opozori na dolžnost govoriti resnico ter da ne sme ničesar zamolčati, opozori pa jo tudi na posledice krive izpovedbe. Priča najprej izpove, kar o zadevi ve, nato pa ji predsednik senata ter člani senata in stranke in njihovi zastopniki in pooblaščenici postavljajo vprašanja, da se njihove izpovedbe preizkusijo, dopolnijo ali razjasnijo. Če se izpovedbe prič ne ujemajo, je mogoče priče soočiti (3. odstavek 239. člena ZPP). ZPP ne pozna več prisege priče. ZPP ne loči postopka zaslišanja navadnih prič od t.i. izvedenih prič oziroma o tem nima posebnih procesnih določb. Postopek z zaslišanjem priče in izvedene priče se ne razlikuje.

Listine: Čeprav ZPP nima vrednostnega reda dokazov, so listine najzanesljivejše dokazno sredstvo. Delijo se na javne in zasebne. Javna listina je tista, ki jo izda v predpisani obliki državni organ v mejah svoje pristojnosti oziroma listina, ki jo izda v taki obliki samoupravna lokalna skupnost, družba ter druga organizacija ali posameznik pri izvrševanju javnega pooblastila, ki ji je poverjeno z zakonom (1.odstavek 224. člena ZPP). Zasebne listine so vse tiste, ki niso javne. Na zasebni listini lahko podpis overi pooblaščen državn organ oziroma pravna ali fizična oseba, ki izvršuje javna pooblastila (npr. notar). Ta overitvena klavzula na zasebni listini ima javni pomen. Ta del listine prav tako ocenjujemo kot javno listino. Dokazna moč javnih listin je v ZPP posebej opredeljena. Javna listina dokazuje resničnost tistega, kar se v njej potrjuje ali določa (1.odstavek 224. člena ZPP). ZPP uveljavlja domnevo o resničnosti vsebine javne listine. Vendar pa je dovoljeno dokazovati, da so v javni listini dejstva neresnično ugotovljena ali da je javna listina nepravilno sestavljena (4. odstavek 224. člena ZPP). To je tudi edino dokazno pravilo v našem civilnem pravnem postopku.

Tuje javne listine, ki so po predpisih overjene, imajo ob pogoju vzajemnosti enako dokazno moč kot domače listine, če ni z mednarodno pogodbo drugače določeno (225. člen ZPP).

Glede listin vsebuje ZPP tudi pravila o izročitvi listin oziroma o t.i. edicijski dolžnosti, ki so v odvisnosti od tega, ali je listina pri stranki, ki se nanjo sklicuje, pri nasprotni stranki, pri državnem organu oziroma pri organizaciji, ki opravlja javna pooblastila, ali pa pri tretji osebi (fizični ali pravni osebi).

Izvedenci: Sodišče izvede dokaz z izvedencem tedaj, ko je za ugotovitev ali razjasnitev kakšnega dejstva potrebno strokovno znanje, s katerim sodišče ne razpolaga (243. člen ZPP). Izvedenca določi pravdo sodišče s posebnim sklepom, pri čemer lahko sodišče pred postavitvijo da strankam možnost, da se o tem izjavijo. Izvedenca lahko postavi tudi predsednik senata ali zaproseni sodnik, če sta pooblaščenca za izvedbo tega dokaza (244. člena ZPP). Izvedenci se postavijo praviloma s posebne liste sodnih izvedencev. Možno je zaupati izvedensko delo tudi strokovnemu zavodu. Izvedenci so lahko le fizične osebe. Izvedenec je dolžan sprejeti dolžnost in podati izvid in mnenje (1.odstavek 246. člena ZPP). Sodišče lahko kaznuje z denarno kaznijo izvedenca, ki ne pride na narok, čeprav je bil v redu povabljen, in svojega izostanka ne opraviči, izvedenca, ki brez upravičenega razloga noče opraviti izvedenskega dela, izvedenca, ki sodišču nemudoma ne sporoči razlogov, zaradi katerih ne more (pravočasno) opraviti izvedenskega dela ter izvedenca, ki brez upravičenega razloga ne opravi izvedenskega dela v roku, ki ga je določilo sodišče (1.odstavek 248. člena ZPP). Sodišče oprosti izvedenca na njegovo zahtevo te dolžnosti le iz razlogov, iz katerih sme priča odreči pričanje ali odgovor na posamezno vprašanje. Poleg tega lahko oprosti sodišče izvedenca na njegovo zahtevo tudi iz drugih upravičenih razlogov (npr. zaradi preobremenjenosti). Tako oprostitev lahko zahteva tudi pooblaščen delavec organa ali organizacije, v kateri izvedenec dela (2. in 3. odstavek 246. člena ZPP). Izvedenec je lahko (enako kot sodnik) tudi izločen. Edina izjema pa je, da je lahko izvedenec nekdo, ki je bil že poprej zaslišan kot priča (1.odstavek 247. člena ZPP).

Izvedensko delo sestoji iz izvida in mnenja. Sodišče tudi odloči, ali naj izvedenec da svoj izvid in mnenje le ustno na obravnavi ali pa naj ju poda tudi pisno pred obravnavo. Sodišče tudi določi rok, v katerem mora izvedenec dati izvid in mnenje. Če je določenih več izvedencev, lahko dajo skupaj svoj izvid in mnenje, če se glede njiju strinjajo. Če se ne strinjajo, da vsak izvedenec izvid in mnenje posebej (254. člen ZPP). Če pride do bistvenih razlik med podatki izvedencev ali če je izvid enega ali več izvedencev nejasen, nepopoln ali sam s seboj ali z raziskanimi okoliščinami v nasprotju, te pomanjkljivosti pa se ne dajo odpraviti z novim zaslišanjem izvedencev, se dokazovanje ponovi z istimi ali z drugimi izvedenci (2. odstavek 254. člena ZPP). Če pa so nasprotja v mnenju enega ali več izvedencev oziroma če so v tem mnenju pomanjkljivosti ali če nastane utemeljen dvom o pravilnosti podanega mnenja, se zahteva mnenje drugih izvedencev (3. odstavek 254. člen ZPP). Izvedenci imajo pravico do povračila stroškov in pravico do nagrade za svoje delo (1.odstavek 249. člena ZPP).

2.6 Ali so določena dokazna sredstva močnejša od ostalih?

Glede ocenjevanja dokazov velja načelo proste presoje dokazov. Katera dejstva se štejejo za dokazana, odloči sodišče po svojem prepričanju na podlagi vestne in skrbne presoje vsakega dokaza posebej in vseh dokazov skupaj in na podlagi uspeha celotnega postopka (8.člen ZPP). Naš pravdni postopek torej ne pozna t.i. dokaznih pravil, ko zakonodajalec vnaprej abstraktno določi vrednost določenega dokaza. Izjema je le pravilo o vrednotenju javnih listin (glej točko 2.5).

V praksi pa vendarle velja, da so npr. listinska dokazila zanesljivejši (ne pa tudi močnejši) dokaz v razmerju do ostalih dokazov, kot npr. pričanje prič, strank.

2.7 Ali so za dokazovanje določenih dejstev obvezni določeni načini dokazovanja?

ZPP nima določb o tem, da bi bili določeni dokazi oziroma dokazna sredstva obvezna za izkaz obstoja določenih dejstev.

2.8 Ali so priče dolžne pričati po zakonu?

Da. Vsakdo, kdor je povabljen za pričo, mora priti na povabilo, in če ni z zakonom drugače določeno, mora tudi pričati (1.odstavek 229. člena ZPP)

2.9 V katerih primerih lahko priče zavrnejo pričanje?

Kot priča ne sme biti zaslišan, kdor bi s svojo izpovedbo prekršil dolžnost varovanja uradne ali vojaške skrivnosti, dokler ga pristojni organ ne odveže te dolžnosti (230. člen ZPP).

Izjemoma pa lahko predsednik senata dopusti zaslišanje priče, ki bi razkrila uradno ali vojaško skrivnost, če obstajajo pogoji, pod katerimi je v sodnem postopku dovoljeno razkriti tajne podatke (odvisno od pomena navedb in vsebine listine za postopek ter od lastnosti in občutljivosti tajnega podatka, teže in pomena materialnih pravic, o katerih teče spor, in presoje, ali bi razkritje tajnega podatka ogrozilo delovanje organa ali nacionalno varnost).

Priča sme odreči pričanje (231.člen ZPP):

o tistem, kar ji je stranka zaupala kot svojemu pooblaščenču;

o tistem, česar se je stranka ali druga oseba spovedala njej kot verskemu spovedniku;

o dejstvih, za katera je izvedela kot odvetnik ali zdravnik ali pri opravljanju kakšnega drugega poklica ali kakšne druge dejavnosti, če velja dolžnost, da mora ohraniti kot skrivnost tisto, kar je izvedela pri opravljanju takega poklica ali take dejavnosti.

Priča lahko odreče odgovor na posamezno vprašanje, če ima za to tehtne razloge, zlasti še, če bi s svojim odgovorom spravila v hudo sramoto, precejšnje premoženjsko škodo ali pa v kazenski pregon sebe ali svoje krvne sorodnike v ravni vrsti do kateregakoli kolena, v stranski vrsti pa do tretjega kolena, oziroma če bi spravila v hudo sramoto, precejšnje premoženjsko škodo ali v kazenski pregon svojega zakonca ali sorodnike po svaštvu do vštete drugega kolena (četudi je zakonska zveza že prenehala) ali pa svojega skrbnika ali oskrbovanca, posvojitelja ali posvojenca (1. odstavek 233. člena ZPP).

Priča pa ne sme zaradi nevarnosti pred kakšno premoženjsko škodo odreči pričanja o pravnih poslih, pri katerih je bila navzoča kot povabljen priča, o dejanjih, ki jih je glede spornega razmerja opravila kot pravni prednik ali zastopnik katere od strank, o dejstvih, ki se tičejo premoženjskih razmerij, vezanih na rodbinsko ali zakonsko zvezo, o dejstvih, ki se tičejo rojstva, sklenitve, zakonske zveze ali smrti, kakor tudi tedaj, kadar mora na podlagi posebnih predpisov vložiti prijavo ali dati izjavo (234. člen ZPP). Priča tudi ne sme odreči pričanja iz razlogov varovanja poklicne skrivnosti, če je razkritje določenih dejstev potrebno zaradi javne koristi ali koristi koga drugega, če je ta korist večja kakor pa ohranitev skrivnosti (232. člen ZPP).

2.10 Ali je lahko oseba, ki zavrne pričanje, kaznovana ali prisiljena, da priča?

Da. Če priča, ki je bila v redu povabljen, ne pride in svojega izostanka ne opraviči ali če se brez dovoljenja odstrani s kraja, kjer bi morala biti zaslišana, sme sodišče odrediti, da se privede s silo na njene stroške, sme pa jo tudi denarno kaznovati (višina denarne kazni je do 1.300,00 EUR). Tako kazneni sme sodišče izreči priči tudi tedaj, če pride, pa potem, ko je bila opozorjena na posledice, noče pričati ali odgovoriti na posamezna vprašanja, sodišče pa presodi, da so njeni razlogi za to neupravičeni. V zadnjem primeru sme sodišče, če priča tudi potem noče pričati, pričo zapreti, zapor pa traja vse do takrat, dokler priča ni pri volji pričati ali dokler ne postane njeno zaslišanje nepotrebno, vendar največ mesec dni (1. in 2. odstavek 241. člena ZPP).

2.11 Ali obstajajo določene osebe, od katerih ni dovoljeno pridobiti dokazov?

Priča je lahko vsaka oseba, ki je zmožna dati podatke o dejstvih, ki se dokazujejo (2. odstavek 229. člena ZPP). Sposobnost biti priča ni odvisna od poslovne sposobnosti. Priča je lahko tudi otrok, pa tudi oseba, ki ji je delno ali v celoti odvzeta poslovna sposobnost, če je seveda sposobna dati podatke o pravno relevantnih dejstvih. Vprašanje, ali je priča sposobna izpovedati, presoja sodišče v vsakem konkretnem primeru posebej.

Priča pa ne more biti stranka in ne njen zakoniti zastopnik, pač pa je priča lahko pooblaščenec oziroma stranski intervenient.

2.12 Kakšna je vloga sodnika in strank na zaslišanju priče? Pod kakšnimi pogoji je lahko priča zaslišana prek videokonference ali z drugimi tehničnimi sredstvi?

Glede zaslišanja priče glejte odgovore zgoraj.

Izvedbo videokonference ureja 114a. člen ZPP, ki pravi, da lahko sodišče s soglasjem strank strankam in njihovim pooblaščenecem dovoli, da se v času naroka nahajajo na drugem mestu in tam opravljajo procesna dejanja, če je zagotovljen zvočni in slikovni prenos iz kraja, na katerem se opravlja narok, v kraj oziroma kraje, na katerem se nahaja oziroma se nahajajo stranke in pooblaščeneci. Pod enaki mi pogoji se lahko izvede tudi dokaz z ogledom, listinami, z zaslišanjem strank in prič ter dokaz z izvedencem.

3 Ocenjevanje dokazov

3.1 Ali so sodišču postavljene omejitve pri izdaji sodbe, če stranka dokaza ni pridobila zakonito?

Tudi v civilnem pravdnem postopku praviloma ni dopustno uporabiti dokazov, ki so bili pridobljeni nezakonito (npr. z nedovoljenim prisluškovanjem telefonskim pogovorom), sodna praksa pa izjemoma dopušča uporabo tako pridobljenih dokazov, če za to obstajajo utemeljene okoliščine oziroma bi izvedba dokaza imela poseben pomen za izvrševanje neke ustavno varovane pravice. Pri tem poleg dejstva, da je bil nek dokaz pridobljen nezakonito, odločilno vlogo igra dejstvo, ali bi z izvedbo dokaza v pravdnem postopku ponovno prišlo do kršitve človekovih pravic.

Glede nedopustnih in neizvedljivih dokazov, pa 3. odstavek 3. člena ZPP pravi, da sodišče ne prizna razpolaganja strank, ki nasprotujejo prisilnim ali moralnim predpisom.

3.2 Ali moja izjava šteje kot dokaz v postopku, v katerem nastopam kot stranka?

Če je izjava vsebovana kot navedba v tožbi ali kakšni vlogi, se ne bo štela kot dokaz, temveč bo imela značaj dejanske trditve stranke, za katero bo stranka morala predložiti še ustrezen dokaz. V primeru, da gre za izjavo, ki je vsebovana v kakšni listini in je predložena v dokaz strankinih trditve, pa bo imela taka izjava značaj listine.

Izjava stranke, ki jo je slednja podala med svojim zaslišanjem, je prav tako dokaz, saj ZPP pozna tudi dokazno sredstvo zaslišanja strank (257. člen ZPP).

Sorodne povezave

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

<https://www.uradni-list.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<http://www.sodisce.si/>

Zadnja posodobitev: 06/12/2017

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.